

**Buxoro psixologiya va xorijiy tillar
o'qituvchisi Yoriyeva D. taqrizi ostida**

Radjabov Shoxruxmirzo Suxrobovich
The student of Bukhara psychology and
foreign language institute
mail: shoxruxradjabov2002@mail.ru

OLIY TA'LIM MUASSASALARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHGA QARATILGAN USLUBIY YONDASHUVLAR

ANNOTATSIYA: Oliy ta'lim muassasalarida dars jarayonlari chet elda tobora ommalashib borayotgan yana bir innovatsion marketing strategiyasi, ya'ni jonli efir (LiveU) orqali berib borilishini tashkil etish masalasi. Ijtimoiy tarmoqlarda, Youtube Live, Twitch Stream va TikTok Live kabi raqamli texnologiyalardan foydalanilsa maqsadga muvofiq bo'lar edi. Darslarni onlayn translyasiya qilishdan asosiy maqsad quyidagilardan iborat:

- Jonli translyatsiya universitetni talabalar bilan bog'lashda yordam beradi va ular o'z professorlari bilan muloqot qilishlari va masofadan turib yuqori sifatli ta'lim tajribasiga ega bo'lishlari uchun ikki tomonlama muloqotga kirishadi;
- Jonli translyatsiya talabalarga, ularning oilalariga, bitiruvchilarga kampusda bo'lmasdan oliy ta'lim muassasasi bilan aloqada bo'lish imkonini beradi. Mehmon ma'ruzalari, jonli suhbatlar, konferentsiyalar, munozaralar va boshqa maxsus tadbirlarni o'tkazish oliy ta'lim muassasasini diqqat markazida ushlab turadi va taniqli ma'ruzachilar va mavzular bilan uning obro'sini oshiradi;
- Jonli efir imkoniyatlariga savol-javob sessiyalari, sayohatlar, sport tadbirlari va hatto universitet darslari kiradi. Jonli translyatsiya ko'plab o'smirlar tomonidan haqiqiyroq deb qabul qilinadi va kelajakdagi talabalar bilan munosabatlarni o'rnatishga yordam beradi.

Ijtimoiy tarmoqlarda oliy ta'lim marketing yuritilishi ham oliy ta'lim muassasasiga potensial talabalarni jalb qilishga ko'maklashishi mumkin. Ijtimoiy tarmoqlardan maksimal darajada foydalanishga yordam beradigan bir nechta strategiyalarni ko'rib chiqaylik:

- Oliy ta'lim bitiruvchilarning muvaffaqiyat karyeralari haqida hikoyalarning video, foto sifatida qo'yib borilishi. Ko'pincha bo'lajak talabalar uchun universitet bitiruvchilari qayerda ishlashlari muhim hisoblanadi. Ularning muvaffaqiyat hikoyalarni nashr etish ular bilan aloqada bo'lish va yangi talabalarni jalb qilishning bir usuli hisoblanadi;
- Talabalar va fakultetlarning yutuqlari haqida ma'lumotlar berib borilishi: Professor va talabalar qanday kashfiyotlar va yangiliklarga erishganlarini uzluksiz tarzda ommaviy axborot vositaarida yoritib borilishi.
- Ijtimoiy tarmoqlardagi guruhlar yaratish - ijtimoiy medianing yana bir strategiyasi qiziqishlar jamiyatlarini yaratishdir: har yili bitiruvchilar guruhlari, klub a'zolari uchun guruhlar, hatto ota-onalar uchun guruhlar;
- Talabalarga vakillikka ruxsat berish - ta'sir doirangizni kengaytirish uchun talabalarga universitetingiz haqida kontent yaratishga ruxsat berish;
- Qisqa videolar – hozirgi yosh avlod qisqa shakldagi kontentning asosiy auditoriyasidir. Turli platformalardagi qisqa video kontentlari oliy ta'lim muassasasi madaniyatini namoyish etishning ajoyib usuli hisoblanadi.

KALIT SO'ZLAR: Oliy ta'lim muassasalari, dars jarayonlari, chet el, ommalashib, innovatsion, marketing, strategiyasi, jonli efir (LiveU).

KIRISH:

Hozirgi vaqtda oliy ta'lim muassasalari xizmatiga talab ortib bormoqda. Bu tabiiy hisoblanadi, chunki iqtisodiy rivojlangan mamlakatlarda ilmiy faoliyat standartlariga mos keladi. Shu bilan birga, universitet tizimi bir qator sabablarga ko'ra jiddiy ilmiy ishlarga tayyor emas. Bir tomondan, "universitet fani" ning huquqiy maqomi amaldagi qonunda o'z aksini topmagan, boshqa tomondan, universitetlarning ilmiy bo'limlarining huquqiy maqomi ko'rsatilmagan, bu oxir-oqibatda amaldagi qonunchilikka ruxsat bermasligini anglatadi. O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi orqali ta'lim muassasalari tizimida fundamental va amaliy tadqiqotlarni moliyalashtirish. Qolaversa, oliy ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar oliy o'quv yurtlarida yuqori malakali mutaxassislar va ilmiy kadrlarning sezilarli darajada qisqarishiga olib kelmoqda.

Bunday sharoitda har bir oliy ta'lim muassasasi o'zining ta'lim konsepsiyalarini (mutaxassislik standartlari doirasida) yaratish, yuqori malakali mutaxassislar va ilmiy kadrlar tayyorlash muammolarini hal etishga harakat qilmoqda.

MATERIALLAR VA USLUBLAR:

Yangi O'zbekistonda oliy o'quv yurtlarida ta'lim jarayoni asosan mehnat bozoriga qaratilgan. Bu oliy o'quv yurtlaridan, bir tomondan, mutaxassislar tayyorlashda ilmiy-amaliy kasbiy yo'nalishga ega bo'lishni, ikkinchi tomondan, ilmiy-tadqiqot yondashuvlari va ishlanmalarini o'quv jarayoniga tatbiq etishni talab qiladi.

3.2.1-jadval.

Oliy ta'lim muassasasining ta'lim natijalariga erishishda o'qituvchining hissasini aniqlashning iqtisodiy mexanizmlarini qiyosiy tahlil qilish.

An'anaviy ta'lim tizimi	Yangi ta'lim va axborot texnologiyalariga asoslangan ta'lim tizimi
<i>O'qituvchi hissasini aniqlashga yondashuv</i>	
Qimmat	Samarali
<i>O'quv dasturlarini yaratishda alohida toifadagi mutaxassislarning hissasini aniqlash usuli</i>	
Normativ	Kelishuv mumkin
<i>O'qituvchining ta'lim natijalariga erishishdagi hissasini optimallashtirish mezonlari</i>	
Sinf soatlarini maksimal darajada oshirish	Trening soatlarini maksimal darajada oshirish

Bunday sharoitda yangi ta'lim va axborot texnologiyalari asosida o'qituvchining ta'lim tizimiga qo'shadigan hissasini aniqlashga yangi yondashuvlarni joriy etish zarur (3.2.1-jadval).

Taklif etilayotgan ta'lim konsepsiyasi doirasida o'qituvchining ta'lim jarayoniga qo'shadigan hissasini aniqlashning samarali yondashuviga o'tilmoqda, yangi axborot texnologiyalaridan foydalangan holda kasbiy va ilmiy tayyorgarlikning zamonaviy konsepsiyasi ishlab chiqilmoqda.

Mutaxassislarni amaliyotga yo'naltirilgan tayyorlashga e'tibor qaratilishi munosabati bilan universitetda o'quv jarayonini tashkil etishga ilmiy yondashuv talab etiladi, bunda quyidagilar nazarda tutiladi:

- bilim, ko'nikma, malakalarning murakkabligini ta'minlashni nazarda tutuvchi fanlarning o'zaro aloqadorligi va uzluksizligi asosida *ta'limni tizimlashtirish*;

- *o'quv jarayonini nisbiy rasmiylashtirish*: masalan, modul tizimini joriy etish va bilim, ko'nikma, malakalarni ball-kredit baholash metodologiyasini ishlab chiqish;

- *o'quv birliklarining mazmuni*: fundamental bilimlar, amaliy, kasbiy yo'naltirilgan ishlanmalar, amaliy sohadagi tadqiqot ishlari.

Bu vazifalarni samarali amalga oshirish, jumladan, ta'lim jarayonini axborotlashtirish asosida amalga oshirilishi kerak.

NATIJALAR VA MUHOKAMALAR:

Ta'limni axborotlashtirish jamiyatni axborotlashtirishning muhim elementlaridan biri sifatida amaliy jihatdan tizimli yondashuvni talab qiladi, chunki ta'lim, bir tomondan, pedagogik, uslubiy, tashkiliy kabi bir qator quyi tizimlardan tashkil topgan tizimdir, texnologik, kadrlar, boshqa tomondan - yanada murakkab tizimning elementi hisoblanadi.

Ta'limni axborotlashtirishni boshqarishga tizimli yondashuv ta'lim sohasidagi reinjining faoliyatini o'z ichiga oladi, uning maqsadi butun ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish, uni yangi ta'lim va axborot texnologiyalaridan foydalanish asosida tubdan o'zgartirish, ta'lim jarayonining turli bosqichlarida (maktab ta'limidan universitet va oliy o'quv yurtidan keyingi ta'limgacha) ta'lim samaradorligiva ta'lim sifatini oshirishga olib keladi..

Tizimli yondashuv asosida ta'limni axborotlashtirish konsepsiyasi ishlab chiqilmoqda. Kontseptsiya qoidalariga muvofiq, har qanday ta'lim muassasasida axborotlashtirish jarayoni tadqiqot va ishlanmalar uchun resurslarni (shu jumladan moliyaviy) tegishli ravishda taqsimlagan holda rivojlanish strategiyasi va uzoq muddatli rejaning ajralmas qismiga aylanishi kerak.

Ta'lim tizimida funksional quyi tizimlar (iqtisodiy, pedagogik, huquqiy) va yordamchi (uslubiy, tashkiliy, texnologik, kadrlar) quyi tizimlarini ajratishimiz mumkin.

Umumiy uslubiy ma'noda, bu holda tizimli yondashuvning mohiyati bir qator qoidalar bilan tavsiflanishi mumkin:

- har bir ta'lim obyekti, predmeti, jarayoni, hodisasi o'ziga xos ta'lim tizimi sifatida qaralishi kerak;
- Atrof-muhitda ishlaydigan har qanday tizimni ma'lum bir metatizimning elementi sifatida ko'rib chiqish maqsadga muvofiqdir;

- har qanday tizimga tizim tomonidan namoyon bo'ladigan xususiyatlarni oldindan belgilab beruvchi va uning ishlash yo'nalishini belgilab beruvchi ma'lum asoslarga muvofiq vujudga keladigan jamoa sifatida yondashish kerak;
- har qanday tizimning, shu jumladan ta'lim tizimining genetik xususiyatlarini hisobga olishni maqsadga muvofiq deb hisoblash, chunki ta'lim tizimlarining holatidagi o'zgarishlar shunchalik muhim bo'lishi mumkinki, ularning tarkibiy qismlari o'rtasida ilgari mavjud bo'lgan murosa buziladi;
- Tizimning chegaralarini hisobga olish kerak.

Shunday qilib, biz ta'lim tizimining har bir quyi tizimlarining o'zi bir qator o'zaro bog'liq elementlardan tashkil topgan murakkab tizim ekanligidan kelib chiqamiz.

Masalan, pedagogik quyi tizimning asosiy elementlari quyidagi faoliyat turlari bilan bog'liq: o'qitish mazmunini aniqlash; o'quv kurslarini loyihalash va ishlab chiqish; maxsus o'quv muhitini yaratish; o'quv kurslari va o'quv muhiti uchun uslubiy yordam.

Ko'rinib turibdiki, mutaxassislar tayyorlash jarayonini boshqarishda markaziy o'rinni iqtisodiy quyi tizim egallaydi. U butun jarayonni va uning har bir alohida elementini ijtimoiy mehnat unumdorligini va pedagogik jamoa mehnatini oshirishga yo'naltiradi.

Iqtisodiy quyi tizim maqsadlarini amalga oshirish yangi o'quv kurslarini ishlab chiqish va ularni uslubiy ta'minlash bilan shug'ullanuvchi ilmiy-texnikaviy jamoalar va professor-o'qituvchilar tarkibi faoliyatini boshqarishni takomillashtirish hamda o'quv jarayonini tashkil etish orqali ta'minlanadi.

Kompyuter va telekommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ta'lim tizimini innovatsion rivojlantirishning yetakchi omillaridan biri bo'lib, texnologik quyi tizimga tub o'zgarishlar kiritmoqda. Shu bilan birga, yangi axborot texnologiyalari asosida ta'limni rivojlantirish tajribasi shuni ko'rsatadiki, ta'lim jarayonida ushbu texnologiyalardan tasodifiy foydalanish samarali bo'lmaydi. Tanlov qo'llaniladigan texnologiyalar va o'quv jarayoni o'rtasidagi aloqalarni tartibga solish orqali amalga oshirilishi kerak, ya'ni. birinchi navbatda ta'lim tizimining texnologik va pedagogik quyi tizimlari o'rtasida. Shu bilan birga, ta'lim maqsadlariga erishilgan taqdirda, qaysi texnologiyalar kamroq moliyaviy xarajatlarni talab qilishini, ularning qaysi biri o'quv jarayonining tashkiliy tuzilishiga ko'proq mos kelishini hisobga olish kerak.

Texnologik quyi tizimdagi innovatsiyalar, o'z navbatida, pedagogik faoliyatning tabiatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan turli xil pedagogik usullar va usullarning sezilarli darajada kengayishiga olib keladi va shu bilan pedagogik quyi tizimning rivojlanishiga umumiy ta'sir ko'rsatadi, bu esa o'z oldiga aniq vazifalarni qo'yadi. pedagogik jarayonlarni tashkil etish va boshqarish va ta'lim jarayonida qo'llaniladigan ustuvorliklarni o'zgartirish uslubiy yondashuvlar.

XULOSA:

Umuman olganda, zamonaviy kompyuter va telekommunikatsiya texnologiyalariga asoslangan o'qitish va o'qitish usullarining butun majmuasini talaba va o'qituvchi o'rtasidagi muloqot turiga ko'ra to'rt guruhga bo'lish mumkin:

- mustaqil ta'lim usuli;
- pedagogik usullar “birga”;
- "birdan ko'pga" o'rgatish;
- "ko'pdan ko'pga" muloqotga asoslangan trening.

Ta'limni rivojlantirishning innovatsion kontseptsiyasini amalga oshirishda "ko'pdan-ko'pga" usullarining ahamiyati va ta'lim telekommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi bilan ulardan foydalanish intensivligi sezilarli darajada oshadi. Bunday yondashuv bilan nafaqat o'qituvchi va o'quvchilar, balki o'quvchilarning o'zlari o'rtasidagi interfaol aloqalar bilim olishning muhim manbasiga aylanadi, bu esa o'rganish samaradorligini oshiradi, talabaning faol pozitsiyasini shakllantiradi va uning kasbiy o'sishiga yordam beradi.

Ta'lim tizimining eng muhim quyi tizimlaridan biri tashkiliy tizim bo'lib, u ta'lim tizimining turli elementlari o'rtasida zarur aloqalarni o'rnatish va qo'llab-quvvatlash uchun tartibga solish, kommunikativ faoliyat bilan bog'liq. Yangi axborot texnologiyalariga asoslangan zamonaviy ta'lim samaradorligi ko'p jihatdan uni tashkil etishga bog'liq.

O'quv jarayonini tashkil etishning zamonaviy shakllaridan biri bu bilimlarni ball-kredit baholash usullaridan foydalanadigan modulli ta'lim tizimi bo'lib, u aniq modullarni ishlab chiqishda nafaqat fan o'quv dasturlarining o'ziga xos xususiyatlarini ta'minlash, balki uning darajasini hisobga olish imkonini beradi. talabnoma beruvchini o'qitish.

Ma'lumki, bugungi kunda oliy ta'limdagi zamonaviy ta'lim jarayoni maktab ta'limi sifatining pastligidan jiddiy zarar ko'rmoqda.

Shunday qilib, oliy o'quv yurtida o'quv jarayonining qurilishi bevosita ko'plab omillarga bog'liq, ammo ularning eng muhimi muayyan mutaxassislik fanlari bo'yicha ish dasturlarini amalga oshirishga tizimli yondashuvni ta'minlashga qaratilgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Инновационный маркетинг : учебник для бакалавриата и магистратуры / С. В. Карпова [и др.] ; под ред. С. В. Карповой. — Москва:Издательство Юрайт, 2019.—457 с. URL: <https://www.biblio-online.ru/bcode/432149>.
2. Шопенко О.Ю. Инновационный маркетинг: учеб.пособие. -/СПбТУРП. – Спб., 2015. Часть 1.-79 с.
3. Осентон Т. Новые технологии в маркетинге: золотой ключик к лояльности потребителей. — М.: Вильямс, 2004.
4. Основы инновационного менеджмента. Теория и практика: Учебник / Л.С. Барютин и др.; Под ред. А.К. Казанцева, Л.Э. Миндели. — 2-е изд. перераб. и доп. — М.: Экономика, 2004.
5. Секерин В.Д. Инновационный маркетинг: Учебник.- М.:ИНФРА-М, 2012.236 с.
6. Титов А.Б. Маркетинг и управление инновациями. — СПб.: Питер, 2001.
7. Тофлер Э. Инновационная стратегия предприятия: Учеб. пособие. - СПб.: СПб ГТУРП, 2002.
8. Управление инновациями. В 3 кн. / Под ред. Ю.В. Шленова. — М.: Высшая школа, 2003.
9. Портер М. Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов - Москва: Альпина Бизнес Букс, 2005.
10. Фатхутдинов Р.А. Инновационный менеджмент: Учебник для вузов. 5- е изд. — СПб.: Питер, 2005.